

VÄVNING

Marie Ekstedt Bjersing
2022

Att väva är roligt!

Att väva behöver inte vara komplicerat. Om du lär dig varför du gör de olika momenten, kan du lättare förstå och komma på hur du ska göra. Att hitta bra rutiner är också ett bra sätt att vara rädd om sin kropp.

Du kan göra på olika sätt, detta är tänkt som en lathund, en hjälp att kunna gå tillbaka till, för det är ibland svårt att hålla allt i huvudet, speciellt i början.

Häftet är inte komplett, Jag började skriva ner det när jag började undervisa 1990 på studiecirkel på Studieförbundet Vuxenskolan och sedan när jag var Vävlärare på Sätergläntan, institutet för slöjd och hantverk (1998-2022) har jag kompletterat allt eftersom. Det som saknas är framförallt bilder och skisser, eftersom häftet har varit ett komplement till min undervisning.

På hemsidan kommer jag att läggs ut lite småfilmer.

Stort tack till alla studerande och kursdeltagare, utan er hade det inte blivit något.

Lycka till!

*Marie Ekstedt Bjersing, juli 2022
www.marieekstedtbjersing.com*

Innehållsförteckning

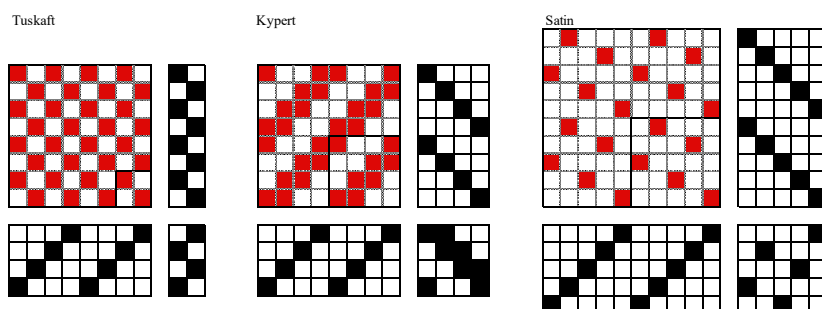
Att skriva en vävsedel _____	2
Bindning	2
Varp och inslag	2
Varptäthet	3
Inslagstäthet	3
Skedbredd (= vävens bredd i vävskeden)	3
Färdig bredd	3
Sked	4
Trådantal	4
Vävlängd	4
Varplängd	5
Varpordning	5
Gruppindelning	6
Solvordning, uppknytning och trampordning	6
Garnberäkningar	7
Varpkostnad	8
Renskriv vävsedeln	8
Att sätta upp en väv _____	9
Ergonomi	9
Varpning	10
Redning av varpen	11
Förskedning	12
Överflyttning av varp till vävstol	12
Pådragning	13
Solvning	14
Skedning	14
Framknytning	15
Över- och underbindning i trissvävstol	16
Allmänna råd över- och underbindning i kontramarschvävstol	17
Cyrusvävstol, Öxabäck	18
Öxabäcksvävstol med fritt hängande lattor	19
Glimåkra kontramarsch	20
Provvävning	21
Att väva _____	22
Spänningen på varpen	22
Tillslaget	22
Olika sätt att skarva	23
Vävspännare	24
Problem vid vävningen _____	25
Dåliga skäl: Stanna, titta upp och sedan ner	25
Om varptrådarna går av	26
Det går inte att trampa i en kontramarsch	26
Garnnummer _____	27
Hur får jag reda på garnnumret på ett garn?	28
Inställningsberäkningar _____	29
Inställningsberäkning med formel	29
Förenklad inställningsberäkning	30
Inställningsberäkning genom att väva	30
Att väva provvävar	31
Solv _____	32
Snören _____	33
Knutar _____	34
Krympning _____	36
Inarbetning, total krympning	36
Att köpa en vävstol _____	38
Detaljer som bör kontrolleras på vävstolen	38
Att titta närmare på en gammal och/eller handgjord vävstol	38
Bredden på vävstolen	38
Priset på vävstolen	38
Litteraturtips _____	39

Att skriva en vävsedel

I en vävsedel¹ sammanställer du alla uppgifter kring vävuppsättningen och väven. Den används som en förberedelse när du beräknar garnåtgång och sedan under arbetets gång justerar du vävsedeln. Renskriv vävsedeln efteråt med dina erfarenheter och måtten på den färdiga väven.

Bindning

Hur trådarna korsar varandra. De tre grundbindningarna är tuskaft, kypert och satin. Alla andra bindningar är härledningarna från grundbindningarna.

Varp och inslag

Varpgarnets material och finlek

Tråd = varptråd

Inslagsgarnets material och finlek

Inslag = inslagstråd

Garnnummer

Det är olika garnnummersystem på olika material. Garnnumret beskrivs efter följande princip: trådnummer/trådighet. Inom handvävningen används ofta metriska nummer, dvs en viss mängd tråd på en viktenhet. Exempel på garnnummer är Nm (ull mm), NeL (lin) och NeC (bomull).²

Trådnummer	Grovsleken på den enskilda tråden. På ull, lin och bomull är det oftast metriska nummer, vilket innebär att den tjockaste tråden har nummer 1, tråd nummer 2 är hälften så tjock osv. Skriv gärna ut vilken garnnumrering som du har använt: Nm, NeL, NeC, tex, denier osv
Trådighet	Antalet sammantvinnade trådar, ju fler trådar desto starkare garn Bomull NeC 16/2 består av 2 sammantvinnade trådar av nummer 16.

Använder du dig av meterantalet vid garnberäkningen (se sid 9), skriver du upp meterantalet per kg. Det står på etiketten eller på garnleverantörens garnkarta.

Ex. Bomull NeC 16/2, 12 800 meter/kg

¹ Vävsedel finns att ladda ner från www.marieekstedtbjersing.com

² Mer om garnnumreringar längre fram.

Varptäthet

Antalet varptrådar per cm. För att få reda på varptätheten kan du använda sig av egna och andras erfarenheter eller göra en inställningsberäkning.³

Inslagstäthet

Antalet inslag per cm. Om du har samma kvalitet i varp och inslag kan du ofta räkna med samma inslagstäthet som varptäthet. Många gånger vet du inte exakta inslagstätheten innan du har provvävt. Inslagstätheten beror också på hur hårt du spänner varpen, hur du spolar dina spolar och hur du skyttlar in inslaget.

Skedbredd (= vävens bredd i vävskeden)

En väv drar alltid ihop sig vid vävningen. Hur mycket väven drar ihop sig beror på bland annat material, teknik och handlag. Invävningen på bredden är ofta ca 2 cm. Invävningen kan vara något mer om väven är bred.

Invävning i bredd:	Invävning i bredd, efter Vävboken: ⁴
Standard 2 cm	Lin som inslag, skedbredd <100 cm 2 cm
Trasmatta 4 cm	Lin som inslag, skedbredd >100 cm 3 cm
Pläd 10 cm	Cottolin och ull som inslag 4 cm
Varprips 0 cm	Bomull som inslag 5 cm
	Trasmattor 4 cm
	Täta vävar, varpeffekt 0 cm
	Plädar, faltar 10 cm

Färdig bredd

Vävens bredd efter krympning och beredning, dvs bredden på den färdiga textilen. Olika material, bindningar och efterbehandlingar gör att väven krymper olika mycket. Ofta gör vi ett ungefärligt tillägg.⁵

Krympning	
Lin	5%
Cottolin, bomull	10%
Ull, det beror på	5–50%

³ Mer om inställningsberäkningar längre fram.

⁴ Eriksson, Gustavsson & Lovallius 2002:24–25.

⁵ Mer om krympning längre fram

Sked

Vävskedens uppgift är att fördela varptrådarna jämnt över bredden och att packa inslaget vid vävningen. Skedtätheten är antalet rör/mellanrum, på 10 cm. Antal trådar i solv är oftast en, antalet trådar i sked varierar däremot, vanligast är dock två trådar i rör. Val av sked är viktigt för att få den varptäthet som du vill ha i väven. Det är skedtätheten och antalet trådar per rör som tillsammans avgör varptätheten.

Ex. 50/10 1-2, betyder sked 50/10 med 1 tråd i solv och 2 trådar i rör
Vilket betyder att varptätheten blir 10 tr/cm

Trådantal

Antalet trådar i varpen. Ibland måste en justering av trådantalet göras för att det ska stämma med varp- och/eller solvordningen.

$$\text{Trådantal} = \text{varptäthet (tr/cm)} * \text{skedbredd (cm)} + \text{ev stadtrådar}$$

Stadtrådar

Den naturliga invävningen räcker ofta för att få en fin stad. Till mattor behövs extra stadtrådar. I linnevävar kan du byta ut de yttersta trådarna mot knyppegarn och hänga dem med separata tyngder. Till vissa bindningar måste du även trä de yttersta trådarna på annat sätt.

Vävlängd

Den bit som du kommer att väva. Obs, alla beräkningar görs i meter.

Vävbit med krympning	Så långt du vill väva. Alla vävda textilier krymper vid tvätt, du måste därför göra ett tillägg på 5–10 %. Bindningen, material och efterbehandling påverkar krympningen. Lin, ull: 5 %, Bomull, cottolin: 10 % $\text{Vävbiten} = \frac{\text{Önskad färdig längd}}{1 - \text{krympningen}}$
Fållar	Fållar i var sida på väven, 2–3 cm är ofta lagom för en handduksväv eller duktyg.
Provbit	För att se att vävuppsättningen är korrekt och att kontrollera bindning, kvalitet och färger. I vissa tekniker och vävstolar ska du inte börja väva på riktigt förrän framknytningskåppen passerat knäbommen. Beräkna minst 40 cm, gärna mer.
Vävlängd	Summan av ovanstående.

Varplängd

Så långt du ska varpa. För att kunna väva så långt som du vill, måste varpen göras längre. Alla beräkningar görs i meter.

Vävlängd	Den bit du ska väva. Fyll i summan från vävlängden.
Invävning	Varptrådarna lägger sig runt inslagstrådarna, du måste därför räkna med ett tillägg på 10%. En varprips behöver ett tillägg på 20%, för en ylleväv räcker det däremot med 5%. I en inslagsrips är invävningen endast någon procent.
Frans	Ca. 0,15 m per kant för en trasmatta. För en pläd behövs 0,25 m för varje fransomgång. Till en orientalisk fläta behövs 30 cm.
Framknytning	Beräkna 0,20 m för framknytningen och gör eventuellt tillägg till en extra framknytning.
Efsingar	Slutet av varpen som inte går att väva. Beräkna 0,10 m per skaft för de fyra första skaften, sedan 0,05 m per skaft (minst 0,40 m och max 0,70 m).
Vävlängd	Summan av ovanstående.

Justering av varplängd – varpställningsförhållande

Vändpinnarna på varpställningen sitter olika placerade på olika varpor, du kan därför behöva varpa lite längre än du behöver. Hur mycket extra beror på vilken varpa du har och om du lägger ett eller två skäl vid varpningen. Viktigt att ta hänsyn till när du har ont om garn eller ska beställa nytt garn.

Rundvarpor:

Bordsvarpa (2 m):	mellan tvärslåarna 0,5 m, skälet vid 0,3 eller 0,4 m
Lilla varpan (3 m):	mellan tvärslåarna 0,75 m, skälet vid 0,4 eller 0,6 m
Stora varpan (4 m):	mellan tvärslåarna 1,0 m, skälet vid 0,4, 0,6 eller 0,8 m

Varpordning

Om varpen är randig skriver du upp hur många trådar det ska vara av respektive färg, samt vilken ordning ränderna kommer i. Glöm inte bort att kontrollera att summan av trådarna överensstämmer med det tidigare uträknade trådantalet.

Ex. Varpordning till en handduk:

Oblekt	120	340	120	580 tr
Svart	8	8	8	32 tr
Blått	40	40		80 tr
			summa	692 tr

Gruppindelning

Gruppindelning används när du har en väv som solvas på olika sätt i olika delar, grupper, till exempel munkabälte och dräll. Glöm inte bort att kontrollera att summan av trådarna överensstämmer med det tidigare uträknade trådantalet.

Ex. Gruppindelning till en plattväv:

Höger stad	4 tr		4 tr
Grupp 1	44 tr	} = 66 tr * 10 ggr	660 tr
Grupp 2	22 tr		
Grupp 1	44 tr		44 tr
Vänster stad	4 tr		4 tr
Summa			712 tr

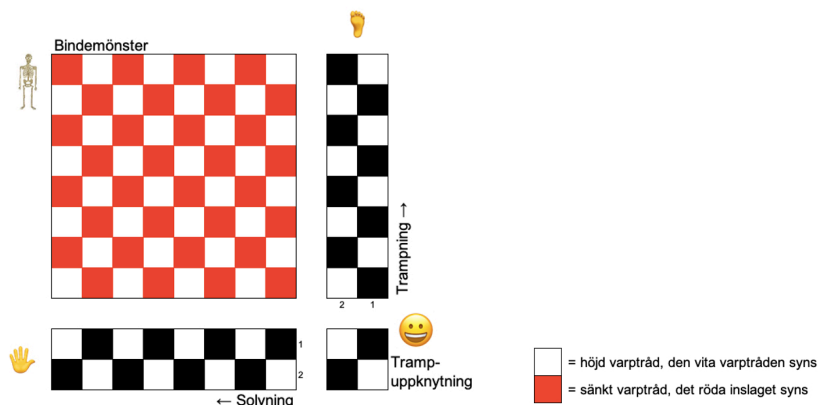
Solvordning, uppknytning och trampordning

Solvordningen visar hur trådarna ska solvas på skaften, dvs handens arbete. Observera att du läser solvordningen från höger till vänster.

Uppknytningen visar hur skaften ska knytas till tramporna, det är hur solv och trampor hänger ihop som avgör vävens struktur, huvudet i väven

Trampordningen visar hur du ska trampa, dvs fotens arbete och den läses nerifrån och upp

Bindemönster visar bindningens inredning. Man kan se det som skelettet på väven. Och det är först när vi sätter in riktiga trådar och färger som en riktig väv skapas.

Svensk handvävningstradition bygger på sänkta skaft, eftersom tidigare var triss-vävstolar vanligast. I en trissvävstol sänks skaften. Industrin arbetar med höjning, därför ritas de tvärtom. I en kontramarschvävstol arbetar du med både sänkning och höjning och egentligen spelar det ingen roll vilket väljer. Läser man utländsk litteratur är det oftast höjningen som ritas. Observera att boken *Konsten att väva, en praktisk vävbok* har valt att arbeta med att visa höjning i deras bindemönster.⁶

⁶ Pärson & Sundström, 2021

Garnberäkningar

Det finns olika sätt att beräkna garnåtgången. Jag använder oftast systemtalet. I *Vävboken*⁷ använder de sig av antalet meter/kg. Båda sätten ger ungefär samma resultat, det är dock alltid bra att beställa lite extra garn. Beräkna först ut den totala varpåtgången, sedan garnåtgången för varje färg. Beräkna sedan den totala inslagsåtgången och garnåtgången för respektive färg.

Alt 1. Garnberäkning med systemtal

Ett sätt att beräkna garnåtgången är att använda sig av garnnumret och ett systemtal som är specifikt för varje material. Systemtalet är ett omräkningstal som räknar om de olika garnnumreringarna till antalet meter per kg av tråd nummer 1.

<i>Systemtal</i> , omräkningstal, räknar om till antalet meter garn per kg					
Bomull	1600	Lin, oblekt	560	Cottolin	550
Bomull, merc.	1800	Lin, blekt el. färgat	650	Ullgarn	1000
Fiskegarn	1400	Linmattvarp	535		

$$\text{Garnåtgång, varp (kg)} = \frac{\text{tråddantal} * \text{varplängd(m)} * \text{trådighet}}{\text{systemtal(m/kg)} * \text{trådnummer}}$$

$$\text{Garnåtgång, inslag (kg)} = \frac{\text{antal inslag/cm} * \text{skedbredd(cm)} * \text{vävlängd(m)} * \text{trådighet}}{\text{systemtal(m/kg)} * \text{trådnummer}}$$

Alt 2. Garnberäkning med antal meter/kg

För att få reda på antal meter/kg titta på garnkartan från företaget du köper ifrån. Tänk på att de flesta garnföretagen har garderat sig och skrivit att meterantalet kan variera 5–10 %

$$\text{Garnåtgång, varp (kg)} = \frac{\text{tråddantal} * \text{varplängd (m)}}{\text{meterantalet/kg (m/kg)}}$$

$$\text{Garnåtgång inslag (kg)} = \frac{\text{antal inslag i väven} * \text{inslagets längd (m)}}{\text{meterantalet/kg (m/kg)}}$$

antal inslag i väven: inslagstätheten/cm * 100 cm * vävlängden (m)

inslagets längd: Vid beräkning av inslagsåtgång gör de i *Vävboken* ett tillägg på inslagets längd, ca 10 % utifrån skedbredden för att ta hänsyn till invävningen av inslaget.⁸

Mattrasor

Beräkna att det går åt 1,5 kg trasor/m².

$$\text{Antal kg trasor} = \text{skedbredd (m)} * \text{mattans längd (m)} * 1,5 \text{ kg/m}^2$$

⁷ Eriksson, Gustavsson & Lovallius 2002:35

⁸ Eriksson, Gustavsson & Lovallius 2002:37

Varpkostnad

Det blir alltid en bit av varpen som aldrig går att väva upp (efsingar, framknytning, provvävning). För att få en rättvis fördelning av varpkostnaden, räknar du ut kostanden på den vävda biten utifrån den totala *vävlängden* (i stället för varplängden).

Din kostnad =	$\frac{\text{din vävbit} * \text{hela kostnaden}}{\text{totala vävlängden}}$
---------------	--

Renskriv vävsedeln

Vävsedeln bör korrigeras under vävningens gång och skrivas rent efteråt. Förändringar som skett under vävningen samt de erfarenheter du har gjort ska dokumenteras. Den exakta invävningen och krympningen vet du först efter du har tvättat väven och är viktig att veta inför framtida projekt.

Renskriva vävsedeln:

- Varptäthet och inslagstäthet – måtten i vävstolen
- Skedbredden och vävlängden – måtten i vävstolen
- Tvätt, efterbehandling och montering skrivs ner
- Total inarbetning/krympning bör beräknas
- Komplettera med reflektioner och goda tips

Att sätta upp en väv

Här kommer några allmänna råd. Om du vet varför du gör något, så är det lättare att veta hur du ska göra, det är också lättare att improvisera om något händer.

Ta fram vävsedeln och måttbandet och låt dem följa dig genom alla arbetsmomenten. Var noggrann under hela arbetet! Se till att vara koncentrerad så att du slipper att dubbelkontrollera varje moment.

Tänk på att det finns många olika sätt som du kan arbeta med, och att du kommer att välja olika metoder beroende på vad du gör. Det viktiga är att du känner dig trygg med det du gör.

Om du lär dig att vara lite snabb under vävuppsättningen så spar du på din kropp och gör det lättare att få betalt för ditt arbete.

Tänk på att få balans i vävstolen. Mitten och symmetri är svaret på det mesta.

Ergonomi

- Arbeta med händerna under axelhöjd (dvs axlarna ska vara avslappnade)
- Arbeta nära kroppen
- Håll ryggen rak
- Lyft med ryggen rak (inte vrida och lyfta samtidigt)
- Böj på knäna (inte böja ryggen)
- Lär dig hitta små naturliga mikropauser

Varpning

- Varpar över en meters bredd eller med 1000 trådar eller fler, varpas i två eller fler flätor (ska pådragningsknekt användas bör flätorna inte vara bredare än 30 cm om lin används och alla flätor ska vara lika breda).
- Det är viktigt att alla garnrullarna/konerna står åt samma håll
  - entrådiga garner med z-snodd (vilket är vanligast) ska du ta medsols
  - varpar du från korsrullar, så låter du trådändan vara nedåt.
- Varpa rätt längd (mät med en tråd om du är osäker).
- Om du ska använda redkam, varpa med det lilla skälet.
- Håll trådarna jämt spända och lägg skälet i en åtta, tryck ihop varpen då och då.
- Jag låter varpen gå på ovansidan på vägen ner och på under sidan på vägen upp.
- Räkna antalet trådar, knyt om med jämna mellanrum ex 50 eller 100 tr med en avvikande tråd en så kallad *pasmatråd*. Lär dig gärna att räkna medans du varpar så behöver du inte avbrotteten för att räkna.
- Antalet trådar du varpar med kallas för ett *lang*.

När du har varpat färdigt

- Knyt för skälet.
- Knyt två hårda knutar en bit bort från skälet, (ca varpflätans bredd + 20 cm).
- Knyt om handtaget i andra ändan samt en hård knut runt hela varpflätan.
- Gör omknytningar med 1–4 m mellanrum, hur ofta beror på material.
- Länka ner varpen, se till att du byter hand hela tiden
- Väg varpflätan, skriv upp och jämför med den uträknade varpåtgången på vävsedeln

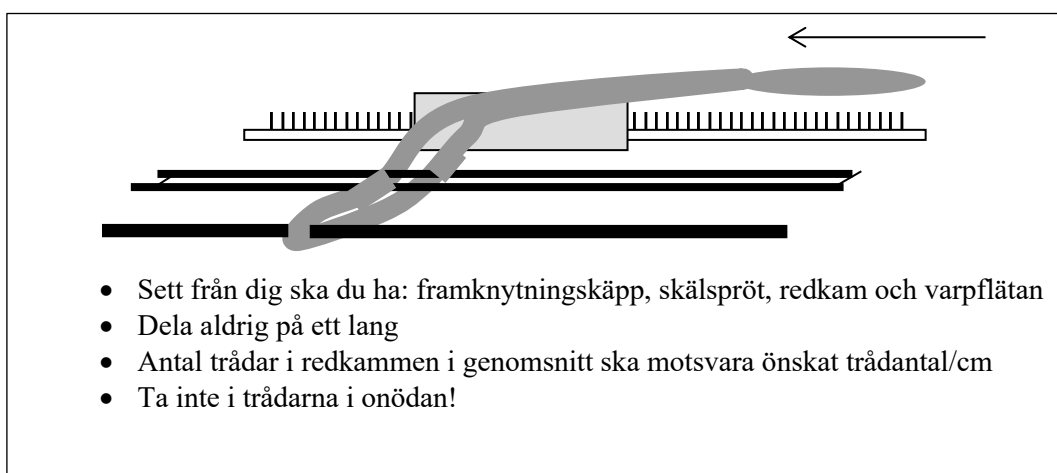
Utan skäl – ingen vävupsättning!

1. Trä inifrån och ut.
2. Lägg trådarna i kors på ovansidan, trä inifrån och ut.
3. Lägg trådarna i kors på undersidan, trä inifrån och ut.
4. Dra åt, avsluta med en rosett.

Redning av varpen

- En redkam kan man använda till alla kvaliteter.⁹
- Du behöver: skälspröt, framknytningskäpp, redkam, ett spröt, som är 5 cm längre än redkammen och ett kartongark.
- Skjut in skälspröten i skälet, knyt ihop skälspröten och lossa sedan på rosetten kring skälet. Trä in framknytningskämpan och knyt fast säkerhetsnöret.
- Sett från dig skall du ha: framknytningskämpan, skälspröt, redkam och varpfläta.
- Mät ut var varpen skall placeras i redkammen.
- Red varpen från höger till vänster, håll fast varpen i vänster hand och plocka fram langgen med höger hand, tänk på att sträck varptrådarna från dig
- Antal tr/cm i redkammen ska i genomsnitt motsvara varptätheten, dela aldrig på ett lang, däremot kan du ha några fler trådar/cm ena gången och några färre trådar nästa gång.
- Kontrollera att bredden i redkammen stämmer med skedbredden.
- Lås fast varpen i redkammen med ett spröt och knyt fast.

⁹ Det går så klart också bra att försöka varpen, beskrivning till det finns längre fram.

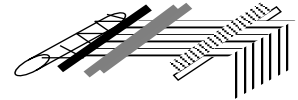

- Häng upp skälspröten i hjälpsnören.
- Mät ut var varpbommens snören ska placeras på käppen.
- Trä varpen på käppen, se till att snörena hamnar rätt och inte är vridna, knyt fast säkerhetssnöret och se till att käppen är rak.
- Plocka fram spröt som är längre än varpens bredd (ca 5 cm längre).

Pådragning

- Knýt upp varpflätan så den blir längre. Knýt fast den i vävstolen eller ta hjälp av någon som kan hålla i varpflätan löst.
- Kontrollera att käppen går rakt, går över bakre sträckbommen, att bredden stämmer på käppen, finfördela varpen på käppen och låt skälspröten hänga fritt
- Red varpen i mindre grupper, obs dra aldrig i enskilda trådar
- Dags för pådragning, se till att varpen är jämnt spänd, håll ögonen på slagbommen så att den faller tillbaka av sig själv efter varje pådragning, lägg spröt första varvet, sedan vart tredje till fjärde varv
- Dra på varpen tills det är ca 50 cm varp kvar, häng fast skälspröten i snören från solvstången, ta ur redkammen och knyt ihop trådarna i grupper

En bra varp reder sig själv!

Ordningen ska vara varpbom, käpp, skälspröt, redkam/försked och sedan varpfläta.

	Vävaren (ägaren av varpen)	Medhjälparen
Förberedelser	<ul style="list-style-type: none"> • Varpen ska vara redd/förskedad • Redkammen ska sitta mitt i slagbommen • Varpen ska sitta på pådragningskåppen • Skälspröten ska vara upphängda i hjälpsnören • Förbered sprötmattor innan 	
Under pådragningen	<ul style="list-style-type: none"> • Titta på slagbommen • Flytta skälspröten efter du har dragit på några jack • Tänk på medhjälparna och försök hålla ett bra tempo • Om du absolut vill känna på varpen, dra på två hack innan du känner 	<ul style="list-style-type: none"> • Ta nya grepp om flätan (varpen får inte glida genom dina händer). Ta inte ett nytt grepp direkt efter sprötvarv • Vid sträckning av varpen, håll handen nedanför en knut och skaka gärna innan du sträcker • Kroppen ska fungera som en mottyngd: arbeta med händerna nära kroppen, sitt med rak rygg. Flytta dig, genom att hasa med baken • Är det en lång varpfläta och ni är två medhjälpare, byt plats med jämna mellanrum • Dra aldrig i enskilda trådar

Solvning

- Flytta skälspröten så att de hänger i solvstången.
- Häng upp skaften (kom ihåg skaftlåsen), ta bort slagbommen och lyft in en pall i vävstolen.
- Sträck på gruppens trådar innan du klipper upp öglan.
- Solva från höger till vänster. ←
- Solva en mindre grupp i taget (ex 20 tr), kontrollera och sträck trådarna i denna grupp innan du gör en löpknut.
- Knyt för överflödiga solv och plocka bort dem.

Skedning

- Häng upp skälspröten i hjälpsnörena, släpp efter och dra fram mera varp, flytta fram solvstång och skaft till sin rätta plats.
- Sätt tillbaka slagbommen och lägg skeden i slagbommen, markera var du ska börja skeda så att varpen hamnar mitt i skeden.
- Skeda en grupp i taget, se till att du får rätt antal trådar per rör. Skeda från höger till vänster. ←
- Kontrollera och sträck trådarna i gruppen, gör en löpknut.
- Kontrollera att skedbredden stämmer.

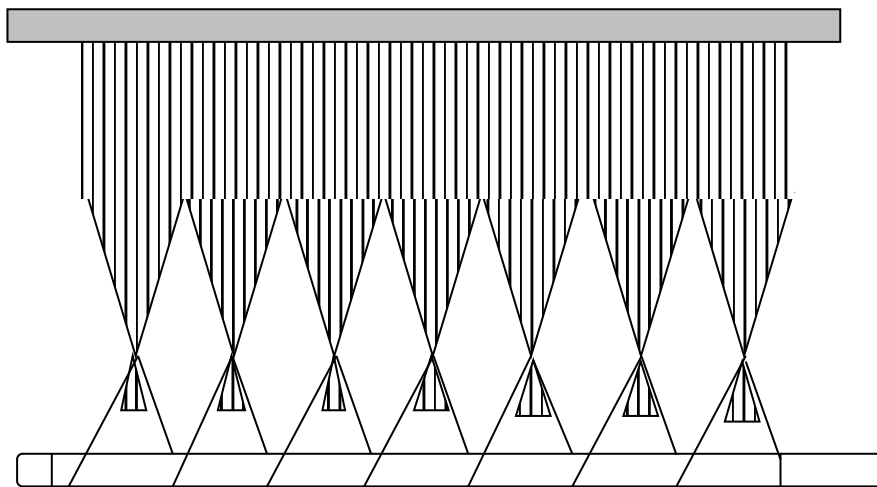
*Solvning, skedning, framknytning
Förbered nästa moment nu.*

Framknytning

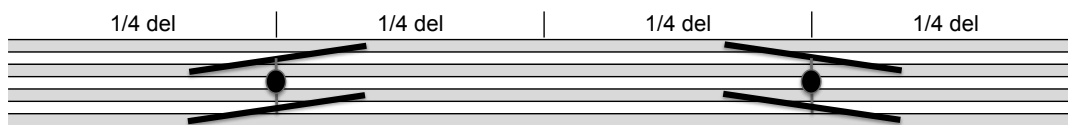
- Se till att varpen går vågrätt genom solven och justera vävskeden så att varpen är mitt i slagbommen.
- Se till att snörena kommer i rätt ordning och ligger runt knäbom och bröstbom, kontrollera att framknytningskåppen är rak.
- Knyt fast framknytningskåppen genom att knyta en provisorisk knut i vardera kanten, börja sedan i mitten och knyt växelvis från vardera sida, gör alla knutar lika stora, ca 2–3 cm per knut
- Kontrollera att kåppen fortfarande är rak och att varpen är jämt spänd
- Gå snabbt över alla knutar, från en sida till den andra och gör en stoppknut på varje knut
- Trä ett snöre över och under varptrådarna som sedan knyts fast i kåppen

Snålframknytning

- Denna framknytning är mycket bra att använda till glatta material som silke och lin. Metoden är också mycket bra att använda när du vill snåla på varpen, men den kan det vara lite jobbigare att korrigera fel vid solvning och skedning.
- Ta små grupper av varpen som du gör en knut på, lika stora grupper, 1–3 cm beroende på materialet.
- Ett snöre träs sedan genom en grupp och sedan runt kåppen osv. Det är viktigt att du använder dig av ett och samma snöre hela tiden
- Om du är noga med sträckningen vid uppklippning, solvning och till sist vid skedningen, så kan du göra knuten redan vid skedningen. Vilket gör att du kommer att ha halva framknytningen klar, när du ska göra den.

Över- och underbindning i trissvävstol

- Här visas överbindningen för 4 skaft. Vill man väva med fler skaft väljs lunor eller drälltrissor¹¹
- Kontrollera att varpen ligger i nedre delen av solvögat och att båda skaftållarna är lika höga
- Skaftens mitt ska vara i varpens mitt, alla snörena mellan trissorna och nickepinnarna ska gå rakt ner
- Trissorna ska placeras på 1/4 av vävstolens innermått, sätt fast snöret från nickepinnarna runt trissan
- Mät ut var nickepinnarna ska sitta på skaften och sära på solven, gör en snara som du trär fast på skaften, snurrar 5 varv och fäster snaran i nickepinnarna, tänk på att överbindningen ska vara spegelvänd
- Justera höjden på nickepinnarna
- Ta bort skaftållarna och kontrollera att skaften hänger rakt och att varpen fortfarande är i solvögats nedre del

Underbindning: Lattor och trampuppknytning

- Kontrollera att varpens mitt är rakt över undre skaftkäppens mitt och sätt fast ett snöre mitt på varje skaft
- Varje skaft knyts ner till en latta (mittersta hålet), lattorna ska vara ca 3 cm högre vid ändan än vid fästet
- Knyt upp tramporna till lattorna enligt trampuppknytningen på vävsedeln, tramporna ska vara något högre än nedre tvärså (ofta kring 7 cm högre)
- Börja med skaftet längst bak och låt det snöret vara spänt. Resterande snören skall vara något lösare.
- Fylld ruta betyder sänkning

Tips ifall det är svårt att få till skälet

När man väver smalt i en bred trissvävstol kan det ibland bli vingligt. Då kan man sätta vanliga gummiband runt skaftkäpparna. Börja med att leta reda på två likadana gummiband, trä en i vardera sida runt de övre skaftkäpparna. Är det fortfarande instabilt kan man också sätta gummiband på de nedre skaftkäpparna.

¹¹ Se artikel i Vävmagasinet.

Ekstedt Bjersing, Marie, Överbindningar till trissvävstol, i *VÄVmagasinet* nr 3, 2021.

Allmänna råd över- och underbindning i kontramarschvävstol

Här kommer först några allmänna råd för en kontramarschvävstol. I en kontramarschvävstol sker höjningen och sänkningen av skaften oberoende av varandra. Trampuppknytningen i en kontramarsch kan man om man vill göra före framknytningen.

Överbindingen

1. Sätt fast tenen till topplattorna.
2. Se till att mitten på skaften också är mitten på väven.
3. Häng upp skaften i topplattorna. Om inte alla skaften på vävstolen används så är det de främre topplattorna som skall användas
4. Varptråden ska vara i mitten av solvögat och tråden ska passera obehindrat genom solvögat. Se till att alla skaften är på samma höjd. Mät så att skaften är lika höga på höger och vänster sida.

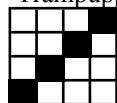
Lattorna

1. Häng upp kortlattorna och långlattorna som ska hänga rakt, vågrätt. Kortlattorna ska sitta fast med undre skaftkåppen.
2. Långlattorna ska sitta fast med snöre från topplattorna.
3. Kontrollmät att lattorna är raka (vågräta) och parallella

Trampuppknytning

Du kan antingen knyta en trampa eller en latta i taget. Jag brukar föredra en trampa i taget. Se respektive vävstolsmärke för vad du ska tänka på.

Trampuppknytning

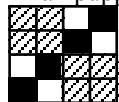
■ = sänkning

□ = höjning

*Svart som jorden = sänkning
Vit som himlen = höjning*

Det finns vävar då du vill låta bli att höja eller sänka skaft vid trampningen. I dessa fall måste det markeras även i trampuppknytningen.

Trampuppknytning

■ = sänkning

□ = höjning

▨ = oknutet skaft

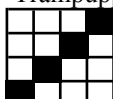
Cyrusvävstol, Öxabäck

Trampuppknytning

På Öxabäcksvävstolarna lutar tramporna, därför kan alla snören vara lika långa. Det finns färdiga öglesnören med ring. Dessa öglesnören har större hål än de "vanliga" snörena. För att få maximal utväxling vid trampning skall de rätta längderna på snörena användas.

1. Börja med första trampan, knyt ner snörena, en i taget
Fylld ruta = sänkt skaft (långt snöre, 9 öglor och ring)
Tom ruta = höjt skaft (kort snöre, 4 öglor och ring)

Trampuppknytning

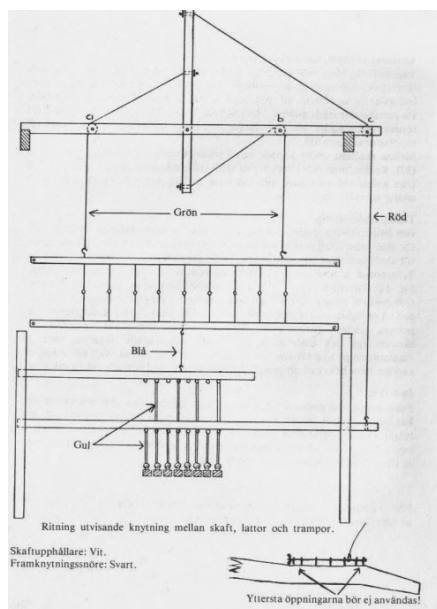
■ = sänkning

□ = höjning

Svart som jorden = sänkning

Vit som himlen = höjning

2. Det långa snöret från kortlattan ska placeras bakom långlattan (dvs långt bak i vävstolen)
3. Trä fast alla ringarna på tenet i trampan, fördela ringarna på mellanrummen på tenet. Om inte alla skaften på vävstolen används så är det ändå de främre mellanrummen på tenet som skall användas.
4. Kontrollera att alla snören är jämnt spända. Om snörena till kortlattor är lösa (vilket de oftast är på de äldre öxabäcksvävstolarna), höj kortlattorna något. Kortlattorna kommer då att luta något uppåt.

Öxabäcksvävstol med fritt hängande lattor

Fritt hängande lattor är bra när man ska väva med många skaft.

Lattorna

De övre lattorna/kortlattorna ska sitta nära de undre skaftkäpparna. De hänger fritt, med två hålsnören från varje skaft. Använd öglesnören med små hål. Räkna hålen, två tomma hål på snörena mellan krokarna brukar bli bra. Höjden på lattorna kan du behöva justera efter att tramporna knutits upp.

Trampuppknytningen

Observera att det är speciell längd på snörena. I övrigt går du till väga på samma sätt vid trampuppknytningen som en vanlig Öxabäcks kontramarsch. Placera det långa snöret bakom långlattan (dvs långt bak i vävstolen).

- Sänkning, långa snören: 11 öglor och ring
- Höjning, korta snören: 5 öglor och ring

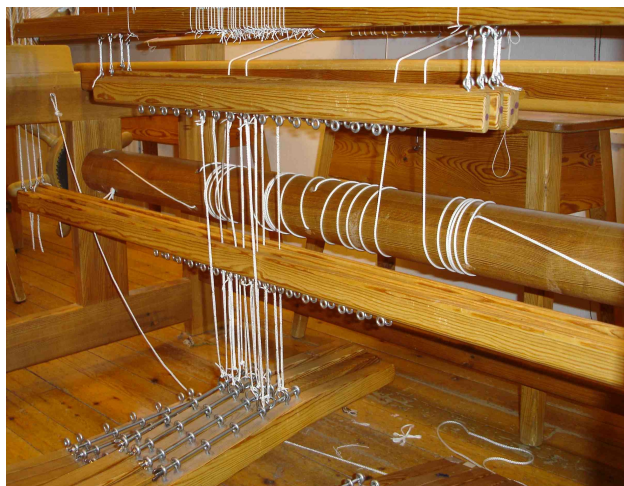
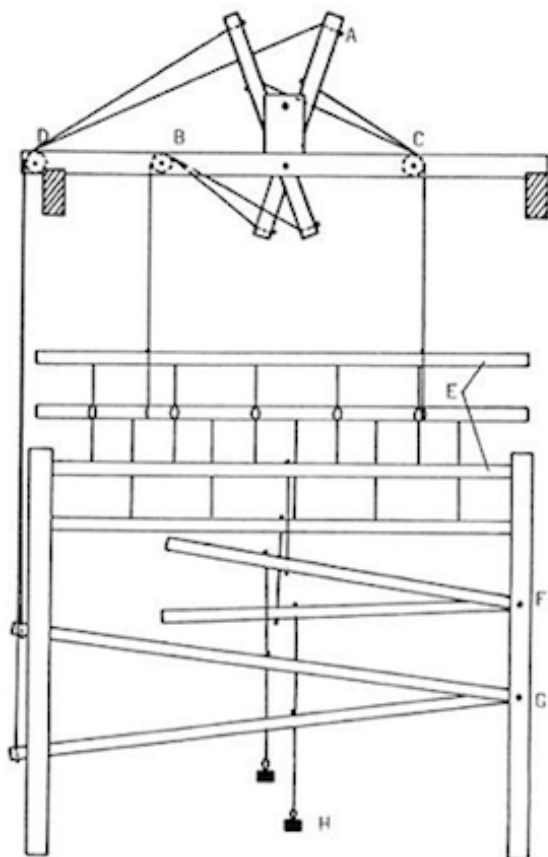

Bild. Öxabäck med fritt hängande lattor och närbild på trampuppknytningen.

Glimåkra kontramarsch

Trampuppknytning

- 1 Du kan använda långa snören till både sänkning och höjning. Öglesnören med små ögon används. Snöret träs runt trampan, fäst i en av öglorna i snöret och träs sedan upp genom hålet för att gå till lattan och där fästs med en vinkelsprint.
Fylld ruta = sänkt skaft
Tom ruta = höjt skaft
- 2 Börja med snörens som ska vara sammanbunden med skaft 1, trampan ska vara ca 7 cm högra än fästet. Det långa snöret från kortlattan placeras *framför* långlattan (dvs långt fram i vävstolen). Snörena görs lite lösare allt eftersom de kommer till sista skaftet (eftersom trampan lutar uppåt måste snörena sitta lite lösare för att få samma längd),

Provvävning

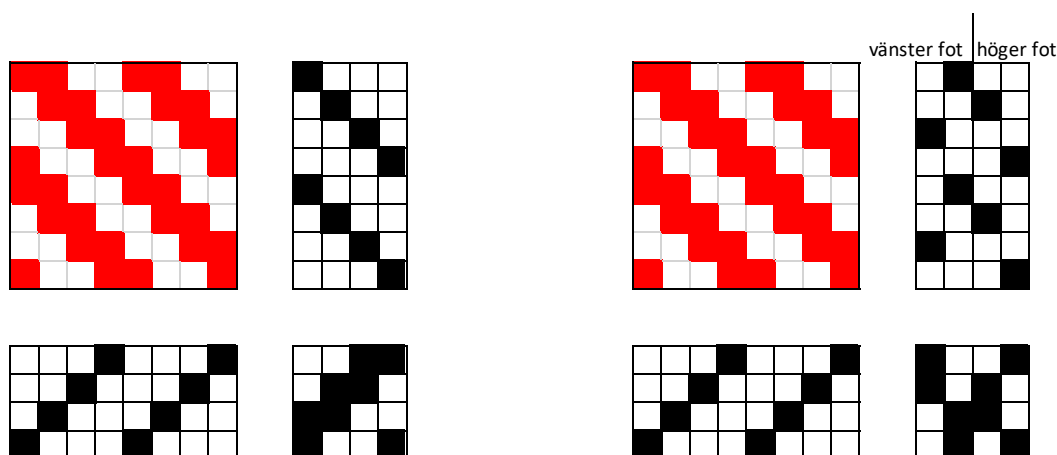
- Ta bort hjälpsnörena som skälspröten sitter i och skjut spröten bak mot sträckbommen, ta bort skaftlåsen
- Trampa ner en trampa i taget och väv samtidigt med ett grovt inslag, exempelvis matttrasor
- Kontrollera att inga trådar är korsade, att skälen är bra och att rätt skaft höjs resp. sänks
- Provväv med en avvikande färg och kontrollera att det inte är några solv- och/eller skedfel
- Innan framknytningskäppen har passerat bröstbommen är det ingen idé att göra några finjusteringar på skälet, Dåligt skäl? Se upp! Och titta sedan ner!

Justering av skälet

Efter att du har vävt så mycket att framknytningskäppen har passerat bröstbommen kan du behöva justera skälet. *Stanna upp, titta upp och sedan ned!* Det vill säga börja med överbindningen, sedan lattorna och sist tramporna. Snören till de korta och långa lattorna ska vara lika hårt spända. Glöm inte heller att titta om höjden på vävskeden är bra.

Justering av trampordningen

Nu när du har provvävt lite, fundera på om du borde ändra trampuppknytningen för att få en ännu bättre trampordning. I stället för att trampa 1-2-3-4 kan det vara mer ergonomiskt att trampa 1-4-2-3. Det kallas ibland för promenadtrampning eller varannan fot trampning.

Att väva

Att väva handlar ofta om att hitta rytmen och känslan. Det är viktigt att du har samma spänning på varpen hela tiden och att du inte väver för långa bit innan du drar fram väven på nytt. För varje väv måste du hitta rytmen, dvs hur du ska slå och skyttla, hur hårt spänd varpen ska vara, hur ofta du ska dra fram varpen och hur spolarna ska vara. Tänk på att det inte är någon idé att finjustera skälet innan du passerar bröstbommen och i vissa tekniker även knäbommen.

Spänningen på varpen

Olika material och olika tekniker kräver olika spänning på varpen. Generellt sett, så ska linnevarpar vara lite lösare spänd än bomull och ull. Endast mattvarpar ska vara riktigt hårt spända. Om du har en djup vävstol kan spänningen vara lite högre jämfört med en grund vävstol.

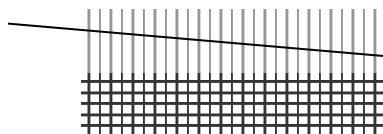
Tillslaget

Kom ihåg att varje väv har sin rytm när du väver.

När du slår till ska du hålla ena handen mitt på slagbommen. När du skyttlar in inslaget, låt tråden ligga diagonalt, slå till, trampa om och slå till igen. Du ska trampa om medan du håller slagbommen mot väven. Slå vänlig, men bestämt.

Det är viktigt att du får in en bra rytm när du väver. Därför skall du aldrig lägga ner skytteln (utom vid färgbyten förstås). Inga fingrar i kanten, det är bara en dålig ovana som hindrar dig från att hitta en bra rytm.

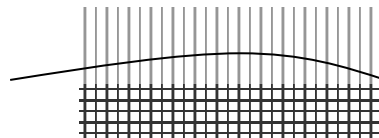
1. Lägg inslaget snett
2. Slå i öppet skäl
3. Trampa om medan du har slagbommen mot tyget
4. Slå en gång till

Inslagstätta vävar

Ibland räcker det inte att lägga inslaget snett, då får du i stället göra en stor båge, eller många små.

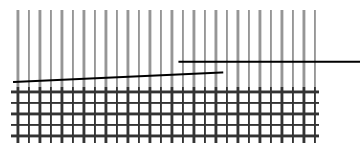
1. Lägg inslaget i en stor båge
2. Släpp trampan och slå i stängt skäl
3. Trampa om medan du har slagbommen mot tyget
4. Slå en gång till

Olika sätt att skarva

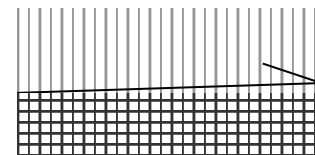
Skarvning mitt i

Används när spolen har tagit slut och du ska fortsätta med samma färg. Låt de två trådarna ligga några cm omlott.

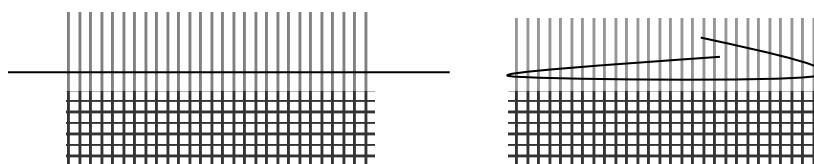
Skarvning vid färgbyte

Lägg trådänden runt den yttersta varptråden och lägg in den i samma skäl. Fäst gärna i den andra sidan när du börjar med nästa färg.

En smal rand med två inslag

Skyttla in inslaget och låt änden ligga löst. Trampa om och skyttla in det andra inslaget. Klipp av tråden så att den går över nästan hela bredden. Vik in den andra änden i skälet.

Smalrandigt

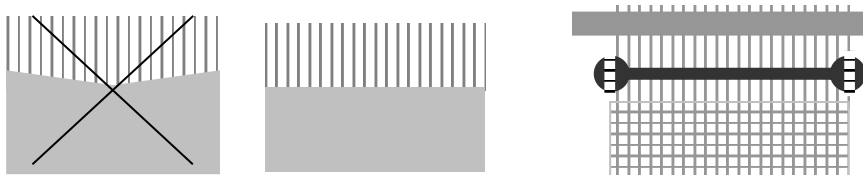
Om tyget är mycket smalrandigt behöver du inte fästa trådarna vid färgbytena, utan trådändarna får följa med och bildar öglor i kanterna. Ibland kan det vara bra att klippa upp öglorna före tvätt.

Vävspännare

När du väver är det oundvikligt att väven drar ihop sig på bredden. Den största invävningen sker vid kanterna på väven. Ca 0,5 cm i var sida är normal invävning.

Om invävningen är för mycket, nöter det på skeden och rören blir förstörda och varptrådarna går av. Du ser att invävningen är för mycket när väven går i en båge uppåt. Varpen och inslaget ska vara vinkelrät mot varandra vid kanten. Se nedan. När du väver varprips behövs ingen spännare, eftersom invävningen då är minimal.

Den kanske viktigaste anledningen till att använda vävspännare är faktiskt att skona dina axlar. Slagbommen ska vara lätt att föra mot vävkanten.

För att undvika onödig invävning använd vävspännare. Lägg spännaren mot skeden för att mäta ut rätta längden. Mitten på taggarna till mitten på taggarna ska vara samma mått som skedbredden.

Ibland kan taggarna vara väldigt grova, eller kanten hård, då kan du sätta en bit resårband för att skona väven. Ibland kan du också behöva plocka bort några trådar för att få en bredd som passar vävspännaren.

Vävspännaren ska flytta fram ofta, med ca 5 cm mellanrum. Tänk på att vävspännaren ska ha suttit i hela väven. Vävspännaren behöver inte plockas bort när du lämnar väven för dagen.

Vävspännare till rundväv

Tillverka en 3–4 cm bred och lagom tjock trälist som får plats, kant till kant, mellan de båda vävlagren. Slipa av vassa kanter. Trä in trälisten mellan de två tyglagren. Flytta den mot skeden allt eftersom väven växer. På så sätt slipper du märken efter vävspännaren.

Bild. Dubbelväv med en trälist mellan de två tyglagren, i stället för en vävspännare.

Problem vid vävningen

Dåliga skäl: Stanna, titta upp och sedan ner

Börja alltid uppifrån, med överbindningen, sedan arbetar du dig nedåt till tramporna. Kontrollera dessutom att inte skälstickorna har kommit för nära skaften.

Sätt på skafthållarna och kontrollera överbindningen

Är varptrådarna i solvögats nedre del?	Varptrådarna ska vara i solvögats nedre del. Skafthållarna får inte vara så högt upp att varpen lyfts.
Är skafthållarna lika höga?	Skafthållarna ska vara exakt lika höga. Kontrollmät med och utan skafthållarna.
Sitter varpen på mitten av skaftkäpparna?	Det ska sticka ut lika mycket ”trä” på båda sidor av skaftkäpparna.
Är trissorna placerade på 1/4 av vävstolens bredd?	
Är nickepinnarna korrekt upphängda?	Nickepinnarna ska hänga spegelvänt.
Är snörena till trissorna lika hårt spända?	Snörena ska vara strama. Plocka bort skafthållarna och mät en gång till. Sätt tillbaka skafthållarna igen.

Kontrollera övriga inställningar

Sitter slagbommen rakt?	Titta hur slagbommen ligger i vaggorna. Se efter så att inte vaggorna har förskjutits.
Är varpen i rätt höjd?	Varpen ska vara i mitten av slagbommen

Kontrollera underbindningen

Snörena från undre skaftkäpparna till latta?	Snöret ska vara i mitten på käppen och mitten på varpen
Är snörena till lattorna placerade i de mittersta hålen på lattorna?	
Är lattorna tillräckligt höga?	Lattorna ska luta något uppåt i en trissvävstol. I en kontramarsch ska de vara parallella.

Kontrollera trampningen

Plocka bort skafthållarna, låt någon trampa ner en trampa i taget.

Är alla trampsnörena lika sträckta när du trampar ner trampan?	
Är det något skaft som inte sänks tillräckligt mycket?	Sträck snöret till den trampan.
Har trampan rätt höjd?	När du trampar ner, ska trampan nästan nudda i golvet
Slagbommens höjd vid trampningen?	Det öppna skälet ska fylla skeden.

Om varptrådarna går av

- Inslaget sträcks för mycket vid vävningen, det blir för stor invävning. Se över bredden på vävspännaren och sträck inte inslaget vid vävningen.
- Det är sprickor i skytteln som varptrådarna fastnar i.
- Tramporna är för högt uppknutna. Vid trampningen utsätts varptrådarna för stor påfrestning vid solven och kan gå av där.
- Varpen är för hårt spänd.
- Varpen flyttas fram för långt vid framflyttningarna. Vilket gör att det blir för stor nötning under för lång tid på samma ställe. Flyttar du fram för långt kan det också bli stor nötning av vävskedens nederdel. Mellan 8 och 13 cm från bröstbommen brukar vara idealiskt avstånd vid vävningen. Speciellt viktigt när du väver med ömtåliga material som ex lingarn.
- Slagbommen har fel höjd. Varpen nöts av vävskedens över- eller underkant. Vid vävningen skall skälet fylla hela vävskeden.
- Varptrådarna i langet är snodda. Hindra snodden att komma fram i solven genom att trampa upp nya skäl bakom solven. Ta ut de gamla skälstickorna. Obs, var mycket försiktigt när du skjuter tillbaka varptrådarna vid framdragningarna.
- Det kan också vara så att du har för tunt inslag i förhållande till varpen och varptätheten.
- Om du saknar rytm i vävningen kan också trådarna gå av.
- Passa på att se över dina rutiner hur du spänner varpen, skyttlar, slår och hur du gör vid framdragningen.

Det går inte att trampa i en kontramarsch

- Kontrollera att inte du har råkat höja och sänka ett och samma skaft.
- Kontrollera att inte några trampsnören går i kors.

Garnnummer

Längdnummer	Viktnummer
<ul style="list-style-type: none"> • Längd/vikt • Ju högre nummer desto tunnare garn • Skrivs: Nm 20, NeC 20, NeL 20 • Används till: ull, bomull och lin 	<ul style="list-style-type: none"> • Vikt/längd • Ju högre nummer desto grövre garn • Skrivs: 20 tex, 20 denier • Används till: silke och konstfibrer • Bra till tunna garner

Längdnummer

Nm = antal meter/gram
 ull Nm 1 = 1 m/g Nm = meter/gram

NeC, Ne₁ = antalet härvor om 840 yard/pound¹² NeC=Nm/1,7
 bomull NeC 1 = 1,7 m/g (=840*0,9144/453,6) Nm=1,7*NeC

NeL, Ne₂, Lea = antal härvor om 300 yard/pound NeL=Nm/0,6
 lin NeL 1 = 0,6 m/g (=300*0,9144/453,6) Nm=0,6*NeL

NeW, Ne₃ = antal härvor om 560 yard/pound NeW=Nm/1,13
 ull, kamgarn NeW 1,1 m/g (=560*0,9144/453,6) Nm=1,13*NeW

Viktnummer

tex = antalet gram/ 1000 meter tex = 1000/Nm
 Nm = 1000/tex

dtex = antalet gram/ 10 000 meter dtex = 10000/Nm
 Nm = 10000/dtex

denier = antalet gram/ 9 000 meter denier = 9000/Nm
 silke, Nm = 9000/denier
 konstsilke

Nm betyder *Metric number* och Ne betyder *English count*. Det finns också Nf, *French count* (antal kilometer garn/0,5 kg), den är ovanlig idag.

¹² 1 yard = 0,9144 meter, 1 pound = 453,6 gram

Hur får jag reda på garnnumret på ett garn?

Om du har ett garn som du vill veta garnnumret på kan du mäta och väga det, för att sedan beräkna numret. Ju större mängd garn du har tillgång, desto säkrare garnnummerbestämning.

Att ta reda på Nm-nummer, alt 1

Mät upp 10 meter garn och väg det (X).

Beräkna Nm numret

$$Nm = 10 \text{ meter} / X \text{ gram}$$

Att ta reda på Nm-nummer, alt 2

Hur många meter garn är det i min garnhärva (Y)?

Vad väger min härva (X)?

Beräkna Nm numret

$$Nm = Y \text{ meter} / X \text{ gram}$$

Omvandla Nm-nummer till Ne-nummer

Om det är bomull eller lin måste du omvandla Nm nummer till Ne nummer.

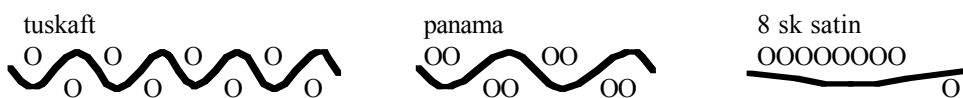
Bomull	$NeC = Nm / 1,7$
Lin	$NeL = Nm / 0,6$

$$\text{ex Nm } 40 \Rightarrow NeC = 40 / 1,7 = 24 \Rightarrow NeC \text{ } 24$$

$$\text{ex Nm } 14,4 \Rightarrow NeL = 14,4 / 0,6 = 24 \Rightarrow NeL \text{ } 24$$

Inställningsberäkningar

Med vävens inställning menas antalet varptrådar/cm eller inslagstrådar/cm. Inställningsberäkningen görs på en normalinställning (kvadratisk inställning), där varp och inslag syns ungefär lika mycket. Olika bindningar behöver olika mycket luft mellan trådarna. Nedan visas exempel på några vävar i genomskärning.

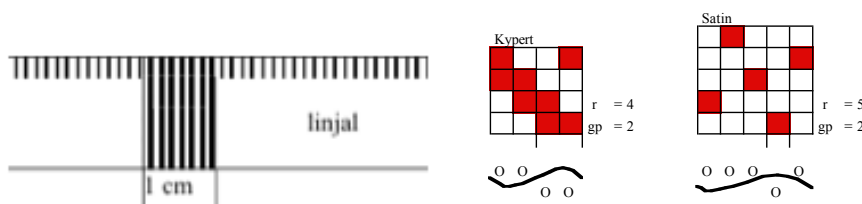
Bestäm material till varp och inslag samt vilken bindning du ska ha. Material och bindning beror på vad väven ska användas till. Varp och inslagstätheten beräknas på samma sätt.

Inställningsberäkning med formel

$d =$ Ta tråden, linda den runt en linjal och räkna hur många varv som ryms på en cm. Trådarna skall ligga tätt, men inte ovanpå varandra.

$gp =$ Rita upp din binderapport och räkna antalet genombrottspunkter (så många ggr som inslaget går upp och ner under en rapport).

$r =$ Binderapportens storlek

$$i = d - \frac{gp * d}{gp + r} = \text{antalet varptrådar/cm}$$

Skeden måste sedan anpassas till varptätheten och garnkvalitet. Ibland är det bättre att ha en tråd i rör och ibland är det bättre med två trådar i rör. Lin är mer känslig för nötning än t.ex. bomull och därför kan det vara bättre att ha tre trådar i rör vid täta linnekvaliteter och istället ta en glesare sked.

Tuskaft, varprips och inslagsrips

För en tuskaft kan du korta ner formeln, $i = d/2$. Om du vill ha en väv i varpeffekt eller inslagseffekt ökar du på inställningen och låter den vara densamma som antalet garndiametrar, $i = d$. För en varprips fördubblar men tätheten, $i = d * 2$.

Inställningsberäkningar för dräll och damast

Beräkna först inställningen för varpeffekt och inslagseffekt var för sig. Sedan beräknar du medelvärdet.

$$\begin{aligned} i_{(\text{varpeffekt})} &= d \\ i_{(\text{inslagseffekt})} &= d - \frac{gp * d}{gp + r} \end{aligned}$$

$$i = \frac{i(\text{varpeffekt}) + i(\text{inslagseffekt})}{2}$$

Förenklad inställningsberäkning

d= garndiametrar/cm

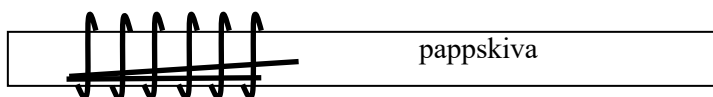
i= antal trådar/cm

Balanserad tuskaft:	$i=d/2$
Inslagsrips:	$i=d/3$
Varprips:	$i=d*2$
Liksidig 2/2 kypert:	$i=d*2/3$

Inställningsberäkning genom att väva

Genom att vira några trådar runt en pappskiva och sedan väva upp bindningen kan du få en uppfattning om vilken inställning du ska ha på varpen. Tänk på det krävs en del erfarenhet för att sedan veta hur tråden beter sig när den kommer upp i stort. format

Att väva provvävar

För att se att val av bindning, material och inställningar blev bra, måste du göra en provväv. Provväven får inte vara för smal. Minst 20*20 cm. Tänk sedan på att tvätta biten, för ett tyg förändrats alltid efter tvätt. Kanske måste du glesa ut eller göra varpen tätare. Kanske det räcker med att slå lösare eller hårdare. Kanske måste inslaget bytas. Kanske fungerar det bättre med en annan spänning på varpet.

När du väver en provväv, får du aldrig slå hårt. Motståndet i den smala provväven är mycket lägre än vad det blir i den stora väven, vilket innebär att du lätt slår för hårt. Därför måste du ibland glesa ut varptätheten när du ska sätta upp den stora väven. Detta gäller speciellt i tekniker där inslaget dominerar.

Att tänka på

För att underlätta när du ska utvärdera proverna kan du tänka på följande:

- Gör proverna lika stora.
- Prova inte för många saker på en gång.
- Använd ett fåtal färger. Du kommer ofta mycket långt med endast två färger.
- Vill du prova många olika kvaliteter försök att välja färger i de olika kvaliteterna som samspelar med varandra.

Glöm inte att skriva upp vad du har gjort, minnet är kort!

Solv

En tätare varp kräver tunnare solv och ju fler skaft du har desto längre solv behövs. Gränsen går vid 5–7 solv/skaft då du bör använda dig av tunnare solv eller solva på fler skaft. Vid vävning med 12 skaft eller fler rekommenderas längre solv.

Texsolv, syntetsolv

220 mm, 12 mm öga	korta solv, för låga vävstolar,
280 mm, 12 mm öga	öppet öga, golvvävstolar, typ Glimåkra, Öxabäck
280 mm, 20 mm öga	stängt öga, alla vävar (sälj inte längre)
318 mm, 12 mm öga	används vid vävning med 12 eller fler skaft
300 mm, 64 mm öga	opphämtasolv eller bottenlös solv med stort öga, finns med öppet och stängt öga
540 mm, 12 mm öga	mönstersolv, långa solv med litet öga, används vid damastvävning, öppet öga

Vid täta vävar, fler än 7 solv/cm och skaft är Texsolven i grövsta laget. Det går att blanda Texsolv med öppet och stängt öga. Grundregeln är att inte blanda solv av olika sorter på ett och samma skaft, det bättre att ha var sort sitta på var sitt skaft. Texsolven sitter ihop när de är nya, klippa isär dem med en vass sax.

Handknutna bomullssolv

Mattvarp 12/9	28 cm, 2 cm öga	mattor, ylletyg, plädar
Mattvarp 16/6	28 cm, 2 cm öga	alla vävar''
Mattvarp 12/6	28 cm, 2 cm öga	golvvävstolar, typ Glimåkra, Öxabäck
Mattvarp 30/6	31 cm, 1 cm öga	till vävar med fler än 12 skaft
Mattvarp 30/6	300 mm, 64 mm öga	opphämtasolv eller bottenlös solv med stort öga
Mattvarp 540 mm,	12 mm öga	mönstersolv, långa solv med litet öga, används vid damastvävning, öppet öga

Det var först på 50-talet som längderna på solven standardiserade. Vid mer än 5 solv/cm och skaft bör tunnare solv användas, knutna i t ex 20/6–30/6. Av 1 kg fiskegarn 16/6 blir det ca 4000 solv som är 31 cm långa.¹³

Andra solv: metallsolv och maillonsolv

Används inom industrin med förekommer ibland även inom handvävningen. De tunna platta metallsolven klarar höga varptätheter.

Maillonsolv, är en liten plastbit med ett antal hål i, används för mönstersolvning i damast.

---

¹³ Cyrus-Zetterström 1980:195

Snören

Hampasnören

6/1	Bomsnöre till stora vävstolar
6/2	Bomsnöre och trampsnöre
6/3	Trampsnöre/hanksnöre
6/4	Hanksnöre, överbindning, skafthållare
8/5 el 8/4	Nickepinnarna (8 st á 1 meter)
Hank	En sammanknuten snörbit (6/4) som används för att lättare kunna reglera spänningen på snöret till skafthållare, överbindning, trampor mm.

Mattvarp

12/9	Nickepinnarna (8 st á 1 meter)
12/6	Till framknytning

Flätad polyesterlina

1,0 mm-2,8 mm	Finns i olika grovlekar
3,5 mm	Bomsnöre

System Textsolv

Polyestersnören kan antingen köpas i upphängningssatser med färdigklippta längder eller på rulle. Alla polyestersnören ska smältas i kanterna innan användning. Ändarna smälts samman över ett tätt ljus. Obs, ändarna får aldrig brännas i vävsalen, eftersom mycket damm i salen kan orsaka en explosion.

1/12, 3,5 mm	Upphängningssnöre med små öglor, kallas öglesnören eller kedjesnören
Vinkelsprint	Till lator, trampor och skafthållare
Rak sprint	Till överbindningen. Det finns två modeller en nyare plattare modell (som är lättare att använda) och en lite rundare modell
Bomsnöre 1/20	Bomsnören, ett grövre snöre med större öglor (bra till ubalk)
”Öxabäck”	Trampsnören till Öxabäcksvävstolen. Stora öglor kombinerade med ringar. Alla snören är lika långa. – 9 öglor och ring till kortlatta (sänkning av skaft) – 4 öglor och ring till långlatta (höjning av skaft) (om du har en Öxabäck med fritt hängande lator skall det vara 11 resp. 5 öglor)

Knutar

Träna dig på att göra knutar, de kommer du ha glädje av det, även om du väljer att arbeta med moderna syntetiska öglesnören.

Råbandsknut

Fungerar bäst på två lika grova material

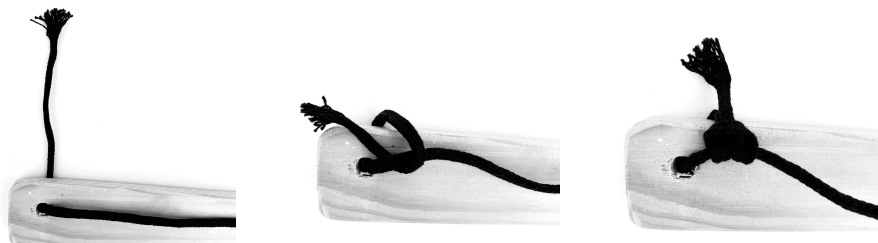
Vävknot/skotstek

Bra för att laga trådar. Om materialen är olika tjocka kan man göra en dubbelvävknot. Bilderna är på en vanlig vävknot.

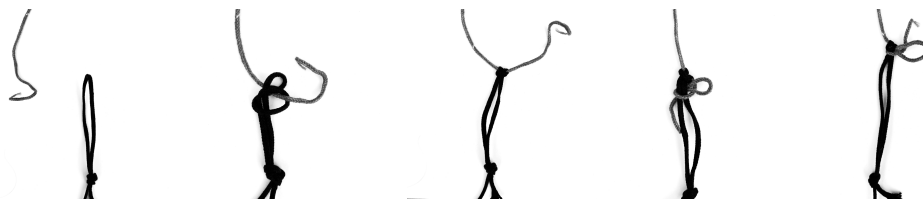
Knyta fast änden i sig själv

Den är bra som avslut vid framknytningen eller när man vill knyta ett snöre över en käpp. Gör ett halvslag med den korta ändan runt den sträckta. Gör ett till halvslag med den korta ändan. Håll den sträckta tråden sträck och skjut ner knuten så långt det går.

Knyta fast ett snöre i en hank

Lägg hanken dubbel så glider inte snöret så lätt, gör ett halvslag, knuten ska sitta på hanken.

Spärrknut

En bra knut när man behöver göra ett avslut på ett snöre.

Krympning

Det finns olika slags krympning: invävning, tvättkrympning och bearbetningskrympning. Först efter du har vävt och tvättat har du de korrekta uppgifterna.

Hur stor krympningen blir beror på: Fibern och materialet, tråden, bindningen, tätheten, spänningen i vävstolen samt tvätt och beredningen.

Invävning:

- Avspänningskrympning (fibern försöker återhämta sig)
- Det gör att väven du klipper ut vävstolen, råväven är mindre än det du vävde

Tvättkrympning:

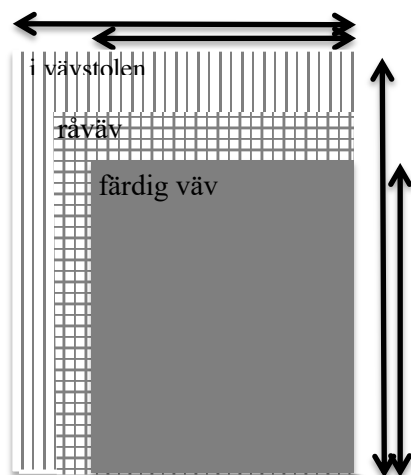
- Upp till 20 tvättar
- Avspänningskrympning (fibern försöker återhämta sig)
- Svällningskrympning (fibern blir tjockare)

Bearbetningskrympning (filtning):

- Endast ull
- Fibervandring
- Kan ske när som helst

Inarbetning, total krympning

Förhållande mellan färdig väv och väven i vävstolen. Går endast att räkna ut efter att du ha vävt och tvättat tyget.

Bredd		
Inarbetning (total krympning)	= 1 -	$\frac{\text{Färdig bredd}}{\text{Skedbredd}}$
Skedbredd	=	$\frac{\text{Önskad färdig bredd}}{1 - \text{inarbetningen (total krympning)}}$
Längd		
Inarbetning (total krympning)	= 1 -	$\frac{\text{Färdig längd}}{\text{vävlängden}}$
Vävlängd	=	$\frac{\text{Önskad färdig längd}}{1 - \text{inarbetningen (total krympning)}}$

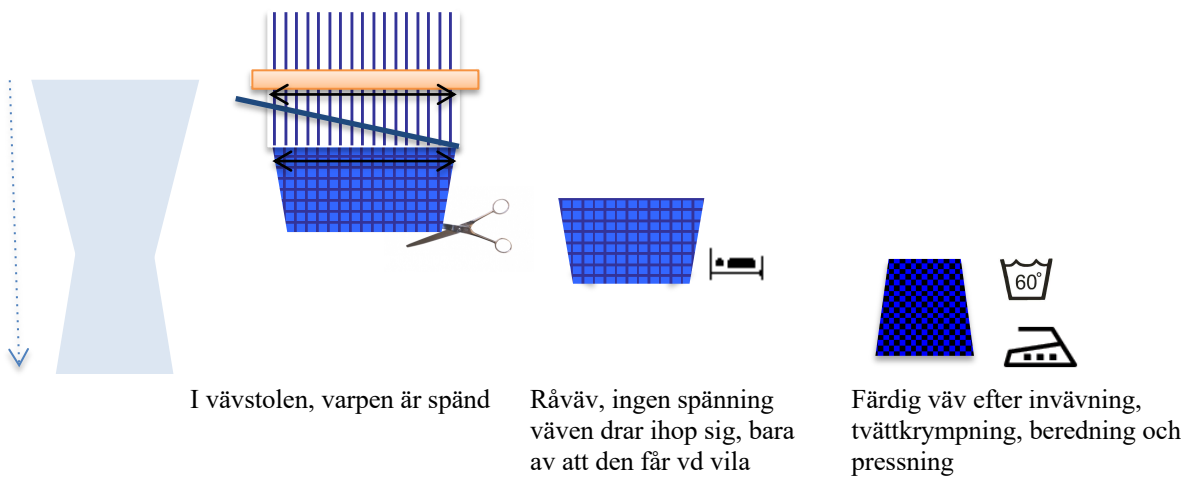
Exempel

Väven krymper 15 %

Jag vill att mitt färdiga tyg ska vara 4,5 meter långt

$$\text{Vävlängd} = \frac{4,5 \text{ meter}}{1 - 0,15} = \frac{4,5}{0,85} = 5,3 \text{ meter}$$

Schematisk bild över inarbetningen, sett som en tidslinje

Att köpa en vävstol

Idag finns två svenska vävstolstillverkare, GAV–Glimåkra och AK's snickeri i Öxabäck. Deras vävstolar har tillverkats längre och de går att komplettera även deras äldre vävstolar. Är du intresserad av att väva damast säljer Myreheds utrustning för det.

Detaljer som bör kontrolleras på vävstolen

- Är skedklaven öppen i sidorna, (om skedklaven är öppen passar alla bredder på vävskedar). Finns lattor, (behövs inte om man väver på 2–4 skaft)?
- Sitter spärrhjulet på insidan eller på utsidan. Om spärrhjulet sitter på insidan blir vävbredden något smalare, men vävstolen tar mindre plats. Hur går framdragningen till? Om det finns spärrhjul är 56 handtag i ett stabilt träslag att föredra.
- Vilket material är vävstolen tillverkad av? Furu är vanligast men björk är mer stabilt. Garn och varpbom bör vara av limträ eller stål om du vill ha en stabil vävstol.
- Sitter jag bekvämt? Får jag plats med mina knän? Har vävstolen knäbom? Går pallen att höja och sänka? Var kan jag sitta vid vävuppsättningen/trampuppknytningen?
- Kan jag komplettera med fler skaft och trampor, kontramarsch, dragrustning, harnesk eller dubbla varpbommar?

Att titta närmare på en gammal och/eller handgjord vävstol

- Hur gammal är vävstolen?
- Om vävstolen inte har använt på länge. Hur har den förvarats? Är slagbommen skev? Finns alla delar med? Be att få sätta ihop vävstolen om den inte är ihop satt.
- Om det är en handgjord vävstol. Är virket kvistfritt? Är arbetet väl utfört? Är delarna väl avputsade? Överensstämmer hållen mellan skaft–lattor–trampor? Be gärna att få prata med någon som har vävt med den.

Bredden på vävstolen

- Vad vill jag väva i min vävstol? I breda trissvävstolar kan det vara svårt att väva smalt om man inte har en extra uppsättning med smalare skaftkäppar. I en 120 cm trissvävstol går det att väva ca 40 cm smalt. Det är inte säkert att en smal vävstol är tillräckligt stabil för att väva mattor på.
- Hur stor plats får vävstolen ta? Smala vävstolar (ex Glimåkravävstolar mindre än en meter) saknar öppna sidostycken och brukar därför vara svårare att komma in i, men tar mindre plats. Kommer jag kunna gå runt vävstolen? Är vävstolen lätt att plocka ihop och isär, du kanske inte alltid vill ha vävstolen uppsatt.

Priset på vävstolen

- Hur mycket vill jag betala? Vad ingår i priset? Titta igenom vad som ingår, en billig vävstol kan bli dyr om man måste köpa, pall, spröt, solv, snören och vävredskap. Ingår frakt?

Litteraturtips

Cyrus-Zetterström, Ulla (1980). *Handbok i vävning, bindningslära- konstvävnader*. LTs förlag. Stockholm.

Ekstedt Bjersing, Marie (2021). Dubbeltrampa. Ur *VÄVmagasinet* nr 2021/4.

Ekstedt Bjersing, Marie (2021). Överbindingar till trissvävstol. Ur *VÄVmagasinet* nr 2021/3.

Eriksson, Gustavsson & Lovallius. *Vävboken, uträkning, uppsättning, montering*. Natur och Kultur/LTs förlag. Stockholm.

Konsumentinstitutet. (196?). Vävstolar konsumentinstitutets marknadsöversikt.

Kärrman, Anders. Varukonstruktion väv (dessinering). Högskolan i Borås, institution textilhögskolan.

Lundell, Laila & Windesjö, Elisabeth (2005). *Stora vävboken*. 3., [omarb.] utg. Västerås: Ica

Pärson, Åsa & Sundström, Amica (2021) *Konsten att väva, en praktisk vävbok*.

Råd och Rön. (1986:9). Test av vävstolar.

Dessutom i nästan varje nummer av *VÄVmagasinet*, www.vavmagasinet.se finns en vävskola och i det digitala arkivet har du tillgång till alla artiklar.